

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Neherkade Den Haag

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

22 december 2010 / rapportnummer 2486-32

1. Hoofdpunten van het MER

De gemeente Den Haag heeft het voornemen de Neherkade aan te passen zodat de bereikbaarheid verbetert. De Neherkade is onderdeel van de Centrum Ring en Den Haag werkt aan de verbetering van de doorstroming op deze ring.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie') beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval de volgende informatie moet bevatten:

- de samenhang met andere projecten en plannen in het studiegebied en de gevolgen daarvan voor het verkeer op de Neherkade. Beschrijf daarbij de ontwikkelingen in deze dynamische omgeving in relatie tot de uitvoering en fasering van de verschillende projecten en plannen;
- een uitwerking van de beleidsambities voor leefomgeving en duurzaamheid in concrete doelstellingen en ontwerpcriteria. Toets het voorkeursalternatief (schetsontwerp) aan deze doelen en criteria en geef aan of ze worden bereikt. Indien dit niet het geval is werk dan alternatieven uit waarmee deze wel kunnen worden behaald;
- een beschrijving van de luchtkwaliteit en de geluidhinder op de Neherkade. Werk uit wat de effecten zijn op de gezondheid en hoe de beleidsambities op dit gebied kunnen worden gerealiseerd. Geef aan hoe het project kan voldoen aan de grenswaarden, welke maatregelen worden genomen en wat het effect is van deze maatregelen.

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Dit onderdeel verdient daarom bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op het startdocument MER Neherkade. Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in dit startdocument voldoende aan de orde komen.

---

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Adviezen Commissie'.

2. Probleemstelling, doel, beleid en besluiten

2.1 Achtergrond en samenhang met plannen en projecten

In het startdocument wordt aangegeven dat de infrastructuur van de Neherkade moet worden verbeterd, omdat de capaciteit in de toekomst onvoldoende is om het verkeer af te wikkelen en om de luchtkwaliteit te verbeteren. Geef in het MER aan wat de ontwikkeling is van de verschillende projecten en plannen² die bijdragen aan de verandering van de verkeersintensiteiten. Geef aan wat de fasering van deze projecten is en hoe en waar de verkeersintensiteit vergroot. Geef ook aan wat de consequenties zijn voor de Neherkade als de voorgenoemde plannen en projecten niet doorgaan.

2.2 Probleemanalyse

Probleemanalyse verkeer

Beschrijf de omvang en de locaties van de huidige en toekomstige verkeersproblemen. Ga daarbij in op:

- de verkeersintensiteit en -doorstroming;
- de verkeersstromen en de samenstelling daarvan (herkomsten en bestemmingen, en aandelen doorgaand verkeer);
- de bereikbaarheid van de verschillende stadsdelen van Den Haag, de bereikbaarheid van de Neherkade en van de direct kruisende wegen;
- verkeersveiligheid, voor de verschillende verkeersdeelnemers, zowel op de Neherkade als op de aangrenzende wegen in het studiegebied;
- de barrièrewerking en de doorstroming voor autoverkeer, openbaar vervoer (bus en tram) en langzaam verkeer (fietsers en voetgangers);
- oneigenlijk verkeer (sluipverkeer) door woonwijken.

Laat in het MER zien hoe deze problemen gekoppeld zijn aan de verkeersproblemen in Den Haag en de verkeersafwikkeling in de regio. Ga in op de samenhang met de Haagse Nota Mobiliteit en de knelpunten die uit deze beleidsanalyse naar voren komen en de voorgenoemde ontwikkelingen als resultaat van het nieuwe beleid.

Probleemanalyse leefomgeving

Geef in het MER een zo veel mogelijk kwantitatieve beschrijving van de leefbaarheidsproblemen (luchtkwaliteit, geluidbelasting, externe veiligheid, en barrièrewerking). Geef aan of er in de huidige en toekomstige situatie (autonome ontwikkeling), waarin het voornemen niet zou worden gerealiseerd, knelpunten ontstaan. Ga daarbij in op de negatieve effecten op de gezondheid (ook onder de grenswaarden voor lucht en geluid) en op de overschrijding van wettelijke normen voor luchtkwaliteit en geluid. Geef aan waar beleidsambities en doelstellingen niet worden gehaald.

---

² Het gaat hier onder andere om de projecten/plannen voor de Rotterdamsebaan, de Binckhorst (stedelijke ontwikkeling), de Haagse Nota Mobiliteit, de CentrumRing, de MIRT verkenning Haaglanden.

2.3 Beleidskader en randvoorwaarden

Randvoorwaarden

In het startdocument is een overzicht gegeven van de belangrijkste uitgangspunten en het relevante beleidskader voor het schetsontwerp.³ Werk deze in het MER verder uit en geef daarbij aan wat deze randvoorwaarden concreet betekenen voor het project Neherkade. Onderbouw waarom deze uitgangspunten zijn gekozen.

In het schetsontwerp is ter hoogte van het Leeghwaterplein een onderdoorgang gepland van 160 meter. Door deze (beperkte) lengte is hier formeel-juridisch gezien geen sprake van een tunnel. De Commissie adviseert hier, vanuit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening, wel rekening te houden met belangrijke aspecten zoals externe veiligheid en luchtkwaliteit. Indien er alternatieven worden uitgewerkt waarin de onderdoorgang langer wordt dan 250 meter en er dan wel sprake is van een tunnel, moet in het MER worden aangegeven hoe aan de eisen uit de Wet tunnelveiligheid kan worden voldaan. De Commissie adviseert in dat geval ook tijdig de Commissie tunnelveiligheid te betrekken.

Ambities en doelstellingen

In het startdocument staat:

- voor het voorkeursalternatief (vka) en meest milieuvriendelijke alternatief (mma) wordt gekeken naar de mogelijkheid voor het benutten van kansen en het vormgeven aan ambities (p. 13);
- het uiteindelijke ontwerp voor de weg wordt niet alleen getoetst aan wettelijke normen, maar wordt ook gevoed door de kansen en ambities vanuit milieu (p.15).

Gezien deze beleidsambities en doelstellingen van de gemeente Den Haag en de mogelijke kansen in het studiegebied adviseert de Commissie in te gaan op de volgende onderwerpen:

- leefomgeving en gezondheid, waaronder lucht, geluid, externe veiligheid, barrièrewerking en sociale veiligheid;
- ruimtelijke kwaliteit, landschap, beeldkwaliteit, groen en ontwerp;
- verkeer, waaronder verkeersveiligheid, inpassing langzaam verkeer⁴, openbaar vervoer en ontmengen van (kruisend) verkeer (betrek hierbij expliciet de ambities en doelstellingen uit de Haagse Nota Mobiliteit, het project Neherkade biedt de kans om dit beleidsplan te vertalen naar concrete acties);
- duurzaamheid en klimaat.

Vertaal deze ambities en doelstellingen in concrete ontwerpuitgangspunten voor de Neherkade. Toets het reeds opgestelde schetsontwerp (SO) aan deze uitgangspunten en geef aan in hoeverre ambities en doelstellingen worden gerealiseerd en kansen kunnen worden benut. Met name de leefomgeving, luchtkwaliteit en geluidsbelasting, staat ernstig onder druk vanwege het project. Indien de ambities en doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd met het voorliggende schetsontwerp, geef dan aan of er alternatieven mogelijk zijn die hier wel

---

³ Zie pagina 12 en 13 van het startdocument.

⁴ Zie ook bijlage 2 zienswijze nummer 1 van de Fietsersbond afdeling Haagse Regio. De Fietsersbond stelt voor de fietsroute langs de Laak bij de verdere uitwerking van het ontwerpplan Neherkade te betrekken.

invulling aan kunnen geven. Gebruik deze ontwerpuitgangspunten in de verdere ontwikkeling van het vka en mma, zie verder hoofdstuk 3.

2.4 Te nemen besluit(en)

De m.e.r. onderzoeken dienen als onderbouwing voor het op te stellen bestemmingsplan. Daarnaast zullen andere besluiten genomen worden voor de aanpassing van de Neherkade. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is, wat globaal de tijdsplanning is en hoe dit is afgestemd op de m.e.r.

Geef in het MER aan hoe de besluitvorming van de projecten in de omgeving verloopt en welke invloed deze hebben op de Neherkade.

Geef aan hoe de procedure van de watertoets wordt doorlopen en hoe dit is afgestemd met de m.e.r. Geef aan of het Hoogheemraadschap van Delfland ook besluiten voor de aanpassing van de Neherkade moet nemen zoals bijvoorbeeld voor de voorgestelde aanpassingen aan de kade.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit betreft het aanpassen van de Neherkade voor een betere bereikbaarheid en verbetering van de luchtkwaliteit. De gemeente Den Haag heeft al een schetsontwerp (SO) uitgewerkt dat dient als basis voor het vka. Het SO bevat de volgende aanpassingen:

- verbreding van de weg met rijstroken en opstelstroken;
- aanpassing van de kruisingen;
- een ongelijkvloerse kruising van de Neherkade bij het Leeghwaterplein;
- de verplaatsing van de kade.

Geef aan op basis van welke uitgangspunten dit schetsontwerp is uitgewerkt. Beschrijf in het MER welke schetsontwerpen eerder in het ontwerpproces al zijn afgefallen en welke milieuargumenten daarbij een rol hebben gespeeld.

3.2 Opgave en ambities

In het schetsontwerp wordt al uitgebreid ingegaan op de infrastructurele aanpassingen ten behoeve van de bereikbaarheid. Toets in het MER het schetsontwerp aan:

1. de beleidsambities en doelstellingen van de gemeente Den Haag (deze gaan verder dan de wettelijke vereisten);
2. het voldoen aan de wettelijke eisen vanuit milieu (o.a. lucht en geluid);
3. de bereikbaarheidsopgave.

Geef aan of het schetsontwerp voldoet aan de beleidsambities en wettelijke eisen. Indien dit niet het geval is werk dan alternatieven uit waarmee hier wel aan kan worden voldaan. Maak in het MER duidelijk welke maatregelen noodzakelijk zijn om aan wettelijke eisen en grenswaarden te voldoen.

Indien het schetsontwerp wel voldoet aan de beleidsambities en wettelijke eisen geef dan aan hoe het ontwerp verder kan worden geoptimaliseerd ten behoeve van ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en duurzaamheid.

3.3 Alternatieven en varianten

Het schetsontwerp bevat een aantal ontwerpgegevens en knelpunten. De Commissie adviseert deze keuzes in het MER te onderzoeken. Ga daarbij in op:

- De kademuren en oevers van de Laakhaven, in hoeverre kunnen de kademuren worden aangepast of verplaatst met in acht neming van de bergingscapaciteit en de waterkwaliteit. Geef aan hoe de oevers milieuvriendelijk kunnen worden ingericht;
- Het voormalige Konmargebouw⁵, mogelijke aanpassing van de gevel, oplossing voor de laad- en losplek en de in- en uitrit van het parkeerdek;
- De historische gebouwen bij de ingang van het Slachthuisplein, en de mogelijkheden van inpassing of verplaatsing van deze gebouwen;
- De ruimte voor langzaam verkeer, hoe worden routes voor fietsers en voetgangers veilig en efficiënt (kortste routes) ingepast. Geef aan hoe wordt omgegaan met locaties waar vanuit het oogpunt van veiligheid voetgangers en fietsers geen toegang krijgen;
- De kruisingen met de Neherkade en de effecten op het kruisend verkeer, openbaar vervoer (bus en tram) en autoverkeer;
- Stedenbouwkundige kwaliteit en inrichting van de openbare ruimte, beteed aandacht aan de inpassing en functie van het water, de kade, de bebouwing, de bomen en het groen.⁶

Werk de ontwerpgegevens verder uit en stel op basis van deze bouwstenen alternatieven samen die voldoen aan de ambities van Den Haag. Kies daarbij verschillende invalshoeken zoals, duurzaamheid en klimaat, ruimtelijke kwaliteit, leefomgeving en gezondheid en verkeersveiligheid.

3.4 Referentie

De Commissie adviseert de volgende referenties te beschrijven:

- De huidige toestand van het milieu in het studiegebied, hiermee zijn de bewoners en gebruikers van het gebied bekend en dit geeft een goed beeld van de te verwachten effecten in de toekomst.
- De te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling.

---

⁵ Momenteel is dit gebouw niet in gebruik, maar er zijn plannen om hier in de toekomst weer een supermarkt en winkels te vestigen.

⁶ Zie ook bijlage 2 zienswijze 7 van de heer R. Kostwinder. Hierin vraagt hij aandacht voor de inrichting van de kade, waarbij deze ook toegankelijk wordt voor voetgangers en recreanten.

- Een scenario met daarin de activiteiten die samenhangen met de ontwikkelingen op de Neherkade, maar waar nog onzekerheid over de uitvoering bestaat.

Onder de 'autonome ontwikkeling' wordt verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten en maatregelen in het studiegebied en van nieuwe activiteiten en maatregelen waarover reeds is besloten.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Inleiding

De milieuonderzoeken zijn in het startdocument beschreven de Commissie adviseert deze aanpak over te nemen in het MER. Voor een aantal onderwerpen geeft de Commissie in dit hoofdstuk aanvullend hierop advies.

4.2 Hinder tijdens de aanleg.

In het SO worden twee methoden voor uitvoering en fasering voorgesteld. De eerste betreft een bouwkuip met fasering in dwarsrichting, de Neherkade wordt hierbij geheel afgesloten. De tweede is een bouwkuip die over de gehele lengte in tweeën is gedeeld, hierbij blijft de Neherkade gedeeltelijk in gebruik. De Commissie adviseert, naast de in het startdocument en het SO beschreven effecten tijdens de aanleg, ook de effecten van het (tijdelijke) verkeer in het studiegebied tijdens de aanleg te onderzoeken. Geef aan hoe omleidingroutes lopen en hoe de verkeersintensiteiten in het studiegebied wijzigen (niet alleen op de omleidingsroutes). Geef aan wat de effecten zijn van deze wijzigingen op lucht, geluid, veiligheid en barrièrewerking.

Ga in op de effecten van bouwwerkzaamheden die elders worden uitgevoerd voor andere projecten en plannen en geef aan hoe de verschillende werkzaamheden op elkaar worden afgestemd en wat de effecten daarvan zijn voor de verkeersstromen en intensiteiten op de Neherkade. Ga hierbij met name in op de effecten als gevolg van de aanleg van de Rotterdamsebaan, omdat dit de belangrijke aan- en afvoerroute zal zijn voor de Neherkade.

Ga aanvullend op het startdocument ook in op de effecten op de luchtkwaliteit tijdens de bouwwerkzaamheden, denk hierbij aan uitstoot van machines en aggregaten.

4.3 Verkeer

Verkeer vormt de belangrijkste variabele, die van invloed is op de milieugevolgen. Het verkeer is in feite geen milieugevolg, maar veroorzaker van milieueffecten zoals geluid, lucht en veiligheid. Geef in het MER aan welke verkeersgegevens de input vormen voor de verschillende effectberekeningen. Beschrijf de bron en achtergrond van deze gegevens en ga voor de verschillende effectbeschrijvingen uit van dezelfde basisgegevens. Indien de verkeersgege-

vens afkomstig zijn van verkeersmodellen maak dan inzichtelijk of er kritische aannames zijn gedaan die mogelijk kunnen leiden tot andere prognoses. Ga hierbij onder andere in op bijvoorbeeld de invloed van het prijsbeleid.

4.4 Ruimtelijke kwaliteit

Beschrijf de stedenbouwkundige ontwikkelingen van het studiegebied in woord en beeld. Ga daarbij in op de belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde van het voornemen in relatie tot deze ontwikkelingen. Geef aan hoe en waar de Neherkade (en het water) als barrière werkt voor verkeer en ruimtelijke activiteiten.

4.5 Woon en leefmilieu

Lucht

Om de alternatieven onderling en met de referentiesituatie te kunnen vergelijken is het noodzakelijk om de effecten op de luchtconcentraties van fijn stof (PM_{10} en $PM_{2,5}$) en NO_2 te beschrijven, ook onder de grenswaarden.⁸ Daarbij kan gebruik worden gemaakt van berekeningen die voldoen aan de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit 2007. Eenvoudiger berekeningen volstaan wanneer hiermee keuzes tussen alternatieven en conclusies voldoende onderbouwd kunnen worden. Geef een motivatie van de gehanteerde onderzoeksmethodiek, waarbij rekening wordt gehouden met het toepassingsbereik van de rekenmethode. Maak indien noodzakelijk gebruik van windtunnelonderzoek.

Presenteer de resultaten van de berekeningen middels verschilcontourenkaarten⁹ en geef per contour de hoeveelheid en ligging aan van woningen en andere gevoelige objecten en groepen.¹⁰ Geef een onderbouwing van de inputgegevens van de rekenmodellen. Ga in op de herkomst van de verkeersgegevens en de aannames die zijn gedaan voor de (lokale) effectiviteit van (toekomstige) generieke en lokale maatregelen.

Geef in het MER aan wat de effectiviteit is van maatregelen (of maatregelen achter de hand) om de luchtkwaliteit te verbeteren, zowel wat betreft het kunnen voldoen aan grenswaarden als wat betreft volksgezondheid (voor een nadere toelichting op gezondheid zie paragraaf gezondheid).

Toetsing aan wettelijke eisen

Het initiatief maakt, als 'in betekende mate'-project, deel uit van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).¹¹ Maak aannemelijk dat het project past binnen, of in

---

⁷ Op dit moment zijn de rekenmethoden voor $PM_{2,5}$ nog niet opgenomen in de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit, indien deze regeling ten tijde van het plan-MER niet beschikbaar beredeneer of bereken de concentraties $PM_{2,5}$ dan op basis van de dan best beschikbare rekenmodellen.

⁸ Ook onder de huidige luchtkwaliteitsgrenswaarden kunnen nog aanzienlijke gezondheidseffecten optreden.

⁹ Gebruik hiervoor klassebreedtes van $1,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$, indien klassebreedtes van $1,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$ onvoldoende onderscheidend zijn gebruik dan kleinere klassebreedtes.

¹⁰ Gebruik hiervoor de zogeheten Adres Codering Nederland (ACN)-bestanden. Denk bij gevoelige objecten aan kinderdagverblijven, scholen, verpleeg- en verzorgingshuizen en woningen. Gevoelige groepen zijn bijvoorbeeld kinderen, ouderen en mensen met long- of hartziekten.

¹¹ IBM-projectnummer 1496 zie NSL 10 juli 2009, p. 124: geraamd effect nog niet in te schatten volgt uit het MER.

ieder geval niet in strijd is met het NSL.¹² Geef in het MER aan wat de effecten zijn van het project op de luchtkwaliteit en wat de effecten zijn van de maatregelen die worden genomen om aan de grenswaarden te voldoen. Voor de berekening van de effecten verwijst het NSL namelijk expliciet naar het MER (zie pagina 124 van de bijlage bij het NSL).

Indien het project, zoals opgenomen in het NSL, wijzigt geef dan aan hoe dit via de meldingsprocedure (artikel 5.12, twaalfde lid) is uitgewerkt. Dit geldt ook voor projecten in de omgeving van de Neherkade die van invloed kunnen zijn op de luchtkwaliteit in het studiegebied.

Geluid

Betrek bij de beoordeling op het aspect geluid alle wegen binnen het studiegebied waar sprake is van een afname van de verkeersintensiteit van 20% of meer en van alle wegen waar sprake is van een toename van de verkeersintensiteiten van 30% of meer.¹³

Beschrijf de geluidbelasting van de referenties en de alternatieven op gevoelige bestemmingen en geef aan waar in de huidige situatie de knelpunten¹⁴ liggen, het gaat hierbij met name om overschrijding van grenswaarden. Werk de geluidbelasting ten gevolge van het voorplan uit voor het bepalende jaar (tien jaar na aanpassing van de weg).

Bereken in ieder geval het effect van de volgende maatregelen, en geef aan of daarmee kan worden voldaan aan de ambities, doelstellingen en wettelijke grenswaarden:

- geluidsreducerend wegdek;
- afscherpende maatregelen;
- snelheidsbeperking;
- en een combinatie van deze maatregelen.

Maak gebruik van modelberekeningen die voldoen aan de eisen uit de Wet geluidhinder en onderliggende regelingen.

Breng voor elk van de alternatieven en maatregelen zowel het relevante geluidbelaste oppervlak voor de omgeving, als het aantal geluidgehinderden in het studiegebied in beeld. Gebruik hierbij de dosis-effect relatie die in de Europese geluidrichtlijn (EU/2001/49) gegeven wordt.¹⁵

Geef aan welke van de hiervoor genoemde geluidreducerende maatregelen moeten worden getroffen in het kader van de wettelijke eisen bij geluidgevoelige bestemmingen. Betrek hierbij ook de eventueel openstaande geluidsaneringen in het studiegebied.

---

¹² Vergelijk daarvoor de projectgegevens (= projectkenmerken en de daarbij horende luchtkwaliteitseffecten) in het besluit met de projectgegevens zoals opgenomen in het NSL.

¹³ Bij deze toe- cq. afname is sprake van een verandering van de geluidbelasting van 1 dB of meer.

¹⁴ In het Actieplan omgevingslawaai Den Haag 2008-2013, gemeente Den Haag februari 2009. In dit document wordt de Neherkade genoemd als prioritair knelpunt.

¹⁵ Deze toepassing is niet wettelijk voorgeschreven, maar is een goed instrument om de verschillen tussen alternatieven in beeld te brengen.

Externe veiligheid

Beschrijf de gevolgen van de verschillende alternatieven voor de situatie inzake externe veiligheid, onafhankelijk van de vraag of er sprake zal zijn van overschrijding van grenswaarden.¹⁶ Maak hierbij een analyse van het huidige vervoer van de gevaarlijke stoffen.

Gezondheid

De Neherkade is een drukke stadsweg met in de directe nabijheid van de weg een grote groep blootgestelden. De Commissie adviseert daarom de gevolgen voor geluid, externe veiligheid, barrièrewerking en luchtkwaliteit¹⁷ voor de volksgezondheid (kwantitatief) in beeld te brengen.¹⁸ Houd hierbij rekening met het gegeven dat ook onder de wettelijk vastgestelde normen en grenswaarden gezondheidseffecten kunnen optreden. Laat in relatie tot de blootstelling zien waar en hoeveel gevoelige objecten of personen¹⁹ zich in het studiegebied bevinden. Geef in het MER aan hoe het studiegebied is afgebakend. Beschrijf op basis van bestaande dosis-effectrelaties^{20;21} de consequenties van het voornemen op de volksgezondheid. Laat zien welke alternatieven en mitigerende maatregelen²² mogelijk zijn om gezondheidsschade zoveel mogelijk te voorkomen, dan wel de volksgezondheid te verbeteren.

4.6 Klimaat

Mitigatie

Den Haag heeft ambitieuze plannen op het gebied van CO₂-reductie. De doelstelling is om in 2040 klimaatneutraal te zijn en in 2020 een emissiereductie ten opzichte van 1990 te bereiken. Geef in het MER aan wat de gevolgen voor de CO₂-emissies zijn van de verschillende alternatieven en maatregelen. Welke mitigerende maatregelen zijn er mogelijk zowel tijdens de aanleg als beheerfase.

-
- ¹⁶ De normstelling ten aanzien van vervoer per as, bus en rail, is vastgelegd in de Nota Risiconormering Vervoer Gevaarlijke Stoffen (NRVGS) en nader uitgewerkt in de Circulaire NRVGS.
- ¹⁷ Denk hierbij aan minimaal 1000 mensen die extra worden blootgesteld aan minimaal 1 µg/m³. Een dergelijk aantal blootgestelden is nodig om op basis van bestaande dosis-effectrelaties representatieve uitspraken te kunnen over de (extra) ziektelast.
- ¹⁸ Bijvoorbeeld de toe- dan wel afname van het aantal kinderen met verminderde longfunctie, het aantal mensen met COPD en het aantal vervroegde sterfgevallen.
- ¹⁹ Gevoelige groepen zijn kinderen, ouderen en mensen met long- of hartziekten; objecten bijvoorbeeld scholen, kinderdagverblijven, verpleeghuizen en woningen.
- ²⁰ Zie voor dosis-effect relaties, rekenmethodieken en toelichting bijvoorbeeld:
- RIVM-report 500029001/2005 Trends in the environmental burden of disease in the Netherlands 1980 – 2020. AB Knol, BAM Staatsen;
  - GGD-Richtlijn Gezondheidsaspecten Besluit Luchtkwaliteit. Landelijk centrum medische milieukunde. 8-12-2005;
  - WHO-rapport (2009) 'Economic valuation of transport-related health effects'.
- ²¹ GGD-richtlijn medische milieukunde, luchtkwaliteit en gezondheid. RIVM rapport 609330008/2008, S.C. van der Zee, I.C. Walda.
- ²² Sluit hier aan bij de maatregelen voor luchtkwaliteit en geluid.

5. Overige aspecten

5.1 Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie en de huidige situatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de alternatieven andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de ambities, doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd. Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria.

5.2 Leemten in milieuinformatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.3 Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij de vaststelling van de bestemmingsplannen aangeven hoe en wanneer een evaluatieonderzoek verricht zal worden om voorspelde effecten met daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en om – zo nodig – aanvullende maatregelen te treffen. Neem daarom in het MER al een aanzet tot een onderzoeksprogramma op, gekoppeld aan onzekerheden in gebruikte voorspellingsmethoden en geconstateerde leemten in kennis. Geef aan welke aanvullende maatregelen ‘achter de hand’ getroffen kunnen worden indien effecten hoger blijken uit te vallen.

5.4 Vorm, presentatie en samenvatting

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

Ga in de samenvatting in op de samenhang met projecten en plannen die van invloed zijn op de verkeersintensiteiten op de Neherkade. Geef aan hoe de ambities en doelstellingen van de gemeente Den Haag concreet worden toegepast op dit project. Beschrijf wat dit betekent voor de alternatieven en maatregelen die in het MER worden beschreven. En geef tot slot een helder en beknopt overzicht van het doelbereik en de effecten van de verschillende alternatieven en maatregelen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: college van Burgemeester en wethouders van gemeente Den Haag

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Den Haag

Besluit: Bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: C 1.5

Activiteit: Aanpassing van de Neherkade waardoor de bereikbaarheid en doorstroming moet verbeteren.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Posthoorn van: 20 oktober 2010

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 21 oktober t/m 3 december 2010

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 20 oktober 2010

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 22 december 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij dit project is als volgt:

ing. E.H.A. de Beer

dr. ir. F.D. van der Hoeven

ir. J.E.M. Lax

drs. R. Meeuwssen (werkgroepsecretaris)

M.A.J. van der Tas (voorzitter)

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de hierna genoemde informatie die van het bevoegde gezag is ontvangen, als uitgangspunt.

Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie

www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Notitie reikwijdte en detailniveau, 19 augustus 2010;
- eindrapportage schetsontwerp Neherkade, juni 2010

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 7 december 2010 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Fietsersbond afdeling Haagse Regio, Den Haag
2. N.V. Nederlandse Gasunie, Groningen
3. Brandweer Veiligheidsregio Haaglanden, Den Haag
4. L.T.H. Brog, Den Haag
5. Y. Ijkema, Den Haag
6. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort
7. R. Kostwinder, Den Haag
8. Hoogheemraadschap van Delfland, Delft

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Neherkade Den Haag

Den Haag werkt aan de verbetering van de bereikbaarheid. Als onderdeel van de Centrum Ring wordt daarom ook de Neherkade aangepast. Voor de aanpassing van de Neherkade moet het bestemmingsplan worden gewijzigd. De wijziging van dit plan is m.e.r.-plichtig. Het advies over reikwijdte en detailniveau van de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) gaat in op de inhoud van het Milieueffectrapport.

Commissie voor de milieueffectrapportage
ISBN: 978-90-421-3196-5

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht
T 030 - 234 76 66
F 030 - 233 12 95
E mer@eia.nl
W www.commissiemer.nl

